

درآمد خانوارهای شهری

دانش جلالی

در جدول شماره سه، سهم هر یک از انواع منابع درآمد در میانگین درآمد سالانه یک خانوار شهری در هر یک از دهک‌های درآمدی در سال ۱۳۸۲ مشخص شده است. مشاهده می‌شود که در دهک‌های اول تا چهارم این سهم به ترتیب میزان از آن درآمدهای متفرقه، درآمد حاصل از حقوق بگیری و درآمد به دست آمده از مشاغل آزاد است. اما از دهک پنجم این جریان به ویژه در خصوص سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری و درآمدهای متفرقه تغییر می‌کند، به گونه‌ای که از دهک پنج تا هفت درآمد حاصل از حقوق بگیری بالاترین سهم را به خود اختصاص داده است. در این بازه از دهک‌ها رشد چندانی در سهم هر یک از منابع درآمدی دیده نمی‌شود و این سهم‌ها به صورتی موازی با هم پیش می‌روند. اما از دهک هشتم سهم درآمد حاصل از مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه افزایش می‌یابد و سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری، بسیار کاهش پیدا می‌کند و در دهک دهم سهم درآمد مشاغل آزاد بالاتر از درآمد حاصل از حقوق بگیری قرار می‌گیرد.

می‌توان در اینجا نوعی گرایش کلی را تشخیص داد، بدین ترتیب که سهم درآمدهای متفرقه و درآمد حاصل از حقوق بگیری از کل سطح درآمد هر یک از خانوارهای شهری واقع در دهک‌های درآمدی با بالاتر رفتن سطح درآمد گرایش نزولی دارد و از سوی دیگر سهم درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد با گرایش صعودی است.

بدین ترتیب وابستگی درآمدی گروه خانوارهای کم‌درآمد بیشتر به منابع درآمدی متفرقه و سپس حقوق بگیری است. این در حالی است که اتکالی خانوارهای میان درآمد بیشتر به درآمدهای حاصل از حقوق بگیری در درجه اول و سپس درآمدهای متفرقه در درجه دوم است؛ و در نهایت آنکه با افزایش سطح درآمد اتکا بر درآمدهای آزاد و متفرقه بیش از حقوق بگیری است.

در افزایش سهم درآمد حاصل از مشاغل آزاد، این درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد غیر کشاورزی‌اند که نقشی تعیین‌کننده دارند و سهم سایر درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد نوسان چندانی در حول خطی با شیب صفر ندارند. در خصوص سهم درآمدهای حاصل از حقوق بگیری نیز باید اشاره شود که عامل اصلی در کاهش سهم درآمد حاصل از حقوق بگیری به موازات افزایش سطح درآمد خانوارها در دهک‌های درآمدی کاهش سهم درآمد پولی حاصل از بخش خصوصی است که روندی نزولی را با افزایش سطح درآمد خانوارها طی می‌کند. این خود نشانگر آن است که افزایش سهم درآمدهای پولی حاصل از حقوق بگیری عمومی در حدی نیست که بتوان افزایش سهم کل درآمدهای حاصل از حقوق بگیری را داشته باشد.

آمارشهر این شماره به بررسی توزیع درآمد میان خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۲، با توجه به انواع منابع تأمین درآمد، می‌پردازد. باید گفت که این بررسی با توجه به نتایج آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری کشور در سال ۱۳۸۲، که جدیدترین نتایج منتشر شده از این گروه مربوط به هزینه و درآمد خانوار در ۱۳۸۳ به شمار می‌آید، تهیه شده است. این بررسی شامل دو قسمت است، که بخش نخست به بررسی نحوه توزیع درآمد در میان افراد جامعه شهری در پایان سال ۱۳۸۲ می‌پردازد و بخش دوم به بررسی سهم هر یک از منابع تأمین درآمد در هر یک از دهک‌های درآمدی توجه دارد، بدین شرح:

جدول شماره یک تحت عنوان "سهم درآمدی خانوارهای شهری کشور در هر یک از دهک‌های درآمدی از کل درآمد سالانه توزیع شده در سال ۱۳۸۲"، بیانگر نحوه توزیع درآمد در سطح جامعه شهری است؛ بدین معنا که اگر خانوارهای شهری نمونه براساس میزان درآمد در ترتیبی غیر نزولی ردیف شوند و این تعداد به ۱۰ دسته مساوی تقسیم گردند، با محاسبه میانگین درآمد هر دسته، جدول شماره یک حاصل خواهد شد. از سویی دیگر به دلیل تعداد برابر دسته‌ها از این اعداد علاوه بر میانگین درآمد سالانه یک خانوار شهری در هر یک از این دهک‌های درآمدی، بیانگر سهمی است که خانوارهای مربوط به آن دهک به طور متوسط از کل درآمد توزیع شده در جامعه شهری در طول یک سال پس از مواردی چون کسر مالیات، بازنشستگی و مانند اینها در اختیار خواهند داشت.

از جدول شماره دو، که به منظور آشکار ساختن نحوه توزیع درآمدها به تفکیک انواع درآمد تهیه شده است، آشکار می‌گردد که ۲۸/۹۶ درصد از کل درآمد توزیع شده در طول سال ۱۳۸۲ در اختیار ۱۰ درصد از خانوارهای شهری قرار دارد و بدین لحاظ ایشان قشر شهری با درآمد بالا شناخته می‌شوند. از سوی دیگر تنها ۲/۱ درصد از کل این درآمد توزیع شده در دست گروهی ۱۰ درصدی از خانوارهای جامعه شهری است که خانوارهای کم‌درآمد نامیده می‌شوند. زمانی که به نقش هر یک از منابع درآمد و نحوه توزیع آنها در سطح خانوارهای شهری توجه گردد، مشخص می‌شود که بیشتر درآمد مشاغل آزاد و درآمدهای متفرقه در میان خانوارهای مربوط به دهک‌های انتهایی (۹ و ۱۰) توزیع شده است و این دو دسته از درآمدها به صورتی نابرابر نسبت به منبع دیگر یعنی درآمدهای حاصل از حقوق بگیری در سطح خانوارهای شهری توزیع شده است؛ و در این میان درآمدهای حاصل از مشاغل آزاد نیز نابرابرتر از بقیه انواع توزیع شده‌اند، به طوری که کمتر از ۱ درصد آن در اختیار خانوارهای دهک اول و بیش از ۳۸ درصد آن در اختیار خانوارهای دهک آخر درآمدی قرار دارد.

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری سال ۱۳۸۲، تهران، ۱۳۸۳.

جدول شماره ۱: میانگین درآمد خانوارهای شهری در هر یک از دهک‌های درآمدی، به تفکیک نوع درآمد در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۲۷۴۲۸۴۰	۵۲۰۱۲۲۳	۶۸۳۷۴۸۴	۹۰۹۳۹۲۹	۱۱۰۴۰۵۳۹
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۱۰۷۴۸۶	۲۴۵۱۰۶	۱۲۹۴۰۴۳	۲۶۹۲۶۱۷	۴۳۵۸۷۹۲
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری عمومی	۱۴۳۷۴	۴۴۰۰۴	۲۲۸۴۷۹	۵۲۱۷۲۶	۷۶۸۱۷۴
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۵۲۷۶	۲۱۱۱۱	۳۹۹۵۹	۴۶۴۹۵	۳۷۹۰۰
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری تعاونی	.	۴۹	۴۷۱۶	۳۵۲۳	۶۰۷۳
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۲۵۷۷۶۴۳	۴۶۶۱۳۶۶	۴۹۱۹۹۱۳	۵۳۴۶۱۶۹	۳۳۵۴۶۵۲
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری خصوصی	۳۸۰۶۱	۲۲۹۵۸۷	۳۵۰۳۷۴	۴۸۳۳۹۹	۵۱۴۹۴۸
درآمد از مشاغل آزاد	۹۹۰۷۸۲	۲۸۷۰۰۱۷	۴۴۰۳۴۵۸	۴۵۲۸۴۵۰	۶۵۷۲۴۲۵
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲۳۸۵۲۴	۴۲۶۵۵۰	۴۵۹۰۷۹	۴۱۵۱۵۵	۵۹۱۶۱۴
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۱۷۰۱۹	۲۱۵۳۲	۳۵۶۵۶	۱۵۸۰۴	۴۱۹۰۷
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۷۰۷۳۱۸	۲۳۶۲۳۹۱	۳۸۰۷۸۷۹	۴۰۱۸۲۰۵	۵۷۸۹۹۶۰
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۲۷۹۲۱	۵۹۵۴۴	۱۰۰۸۴۴	۷۹۲۸۶	۱۴۸۹۴۴
درآمدهای متفرقه	۴۱۳۴۸۵۷	۶۴۰۵۶۱۳	۷۷۶۵۸۸۰	۹۵۱۵۷۰۴	۹۹۰۶۰۷۰
درآمدهای متفرقه پولی	۱۸۸۷۳۲۱	۲۹۴۶۸۵۱	۳۵۸۶۸۹۶	۴۰۴۹۴۷۹	۳۷۸۲۲۳۲
درآمدهای متفرقه غیرپولی	۲۲۴۷۵۳۶	۳۴۵۸۷۶۲	۴۱۷۸۹۸۴	۵۴۶۶۲۲۵	۶۱۲۲۸۳۸
جمع	۷۸۶۸۴۷۹	۱۴۴۷۶۸۵۳	۱۹۰۰۶۸۲۲	۲۳۱۳۸۰۸۳	۲۷۵۱۹۰۳۴
توزیع خانوارهای نمونه	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶
متوسط تعداد افراد در خانواده	۳/۳۸	۳/۹۵	۴/۳۲	۴/۲۵	۴/۵۳

کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۱۲۸۴۱۲۲۴۶	۲۶۵۵۰۶۴۱	۲۱۲۲۱۲۰۸	۱۷۰۲۴۷۵۲	۱۵۷۲۱۹۰۶	۱۲۹۷۸۷۲۲
۵۵۵۶۶۲۹۲	۱۵۷۷۹۸۲۳	۱۱۹۱۸۹۶۲	۸۷۶۵۸۰۲	۷۳۸۹۸۹۱	۶۰۱۳۷۹۹
۱۰۷۵۱۲۲۵	۲۸۲۰۹۲۰	۲۲۶۱۵۸۴	۱۴۶۳۱۶۷	۱۴۹۰۶۷۹	۱۱۲۸۱۰۸
۵۲۸۴۷۰	۱۱۳۵۸۷	۱۲۳۲۰۹	۷۲۱۷	۴۳۷۰۵	۸۹۹۱۱
۷۶۲۵۱	۳۲۷۲۸	۱۹۸۸۳	۳۰۳۹	۲۷۲۰	۳۵۱۰
۵۰۰۰۹۳۳۴	۹۶۸۱۲۷۱	۶۰۲۹۴۱۲	۶۰۸۳۳۴۳	۶۱۹۱۱۶۵	۵۱۶۴۴۰۰
۵۴۸۱۶۷۴	۱۱۱۲۲۹۲	۸۶۸۰۵۸	۷۰۲۱۸۴	۶۰۳۷۷۶	۵۷۸۹۹۵
۱۰۲۱۴۸۳۷۷	۳۹۳۵۷۴۳۴	۱۵۶۶۰۸۵۰	۱۱۳۲۱۴۷۱	۸۸۶۷۴۸۸	۷۵۷۶۰۰۲
۱۱۸۱۹۴۹۴	۵۹۲۵۰۲۹	۱۱۸۲۳۱۸	۱۱۹۱۴۴۲	۶۴۰۰۱۲	۷۴۹۷۷۱
۶۹۶۰۷۲	۲۴۴۲۸۴	۹۱۸۵۸	۱۱۶۶۳۹	۵۴۵۱۱	۵۶۷۵۸
۸۷۷۲۳۴۲۰	۳۲۷۲۰۱۲۴	۱۳۹۷۹۳۵۸	۹۷۶۸۵۱۱	۷۹۶۵۹۰۷	۶۶۰۳۷۷۷
۱۸۹۹۳۸۱	۴۵۷۸۹۷	۴۰۷۳۱۶	۲۴۴۸۷۹	۲۷۰۵۴	۱۶۵۶۹۶
۱۴۳۲۴۰۸۴۶	۴۲۳۷۲۹۳۰	۲۰۸۱۶۷۰۱	۱۷۱۵۵۰۲۷	۱۳۳۵۵۷۴۴	۱۱۷۸۲۳۲۰
۵۷۱۲۲۸۸۹	۱۸۳۵۱۲۵۴	۶۸۶۱۸۹۸	۶۳۲۲۲۰۳	۳۷۴۸۲۲۰	۴۵۸۶۵۳۵
۸۶۱۱۷۹۵۷	۲۴۰۲۱۶۷۶	۱۳۹۵۴۸۰۳	۱۰۸۹۲۸۲۴	۸۶۰۷۵۲۴	۷۱۹۵۷۸۵
۳۷۳۸۰۲۴۶۹	۱۰۸۲۸۱۰۰۵	۵۷۶۹۸۷۵۹	۴۵۵۳۱۲۵۱	۳۷۹۴۵۱۳۸	۳۲۳۳۷۰۴۵
۱۰۹۵۹	۱۰۹۵	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶	۱۰۹۶
۴/۴	۴/۸۲	۴/۷۱	۴/۷۲	۴/۶۷	۴/۶۱

جدول شماره ۲: سهم خانوارهای هر یک از دهک‌های درآمدی از کل درآمد توزیع شده، به تفکیک نوع درآمد (درصد) در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۲/۱۳	۴/۰۵	۵/۳۲	۷/۰۸	۸/۵۹
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۹	۰/۴۴	۲/۳۲	۴/۸۴	۷/۸۴
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۳	۰/۴۰	۲/۱۲	۴/۸۵	۷/۱۴
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰/۹۹	۳/۹۹	۷/۵۶	۸/۷۹	۷/۱۷
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری تعاونی	.	۰/۰۶	۶/۱۸	۴/۶۲	۷/۹۶
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۴/۶۰	۸/۳۲	۸/۷۸	۹/۵۴	۹/۵۶
درآمد غیرپولی از حقوق بگیری خصوصی	۰/۶۹	۴/۱۸	۶/۳۹	۸/۸۱	۹/۳۹
درآمد از مشاغل آزاد	۰/۹۶	۲/۸۰	۴/۳۱	۴/۴۳	۶/۴۳
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲/۰۱	۳/۶۰	۳/۸۸	۳/۵۱	۵/۰۰
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۲/۴۴	۳/۰۹	۵/۱۲	۲/۲۷	۶/۰۲
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۰/۸۰	۲/۶۹	۴/۳۴	۴/۸۵	۶/۵۹
درآمد غیرپولی از مشاغل آزاد غیرکشاورزی	۱/۴۷	۲/۱۳	۵/۳۰	۴/۱۷	۷/۸۴
درآمدهای متفرقه	۲/۸۸	۴/۴۷	۵/۴۲	۶/۶۴	۶/۹۱
درآمدهای متفرقه پولی	۳/۳۰	۵/۱۵	۶/۲۷	۷/۰۸	۶/۶۲
درآمدهای متفرقه غیرپولی	۲/۶۰	۴/۰۱	۴/۸۵	۶/۳۴	۷/۱۱
جمع	۲/۱۰	۳/۸۷	۵/۰۸	۶/۱۸	۷/۳۶

کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۱۰۰	۲۰/۶۷	۱۶/۵۲	۱۳/۲۵	۱۲/۲۴	۱۰/۱۰
۱۰۰	۲۲/۹۹	۲۱/۴۴	۱۵/۷۷	۱۳/۲۹	۱۰/۸۲
۱۰۰	۲۶/۳۳	۲۱/۰۳	۱۳/۶۰	۱۳/۸۶	۱۰/۴۹
۱۰۰	۲۱/۴۹	۲۳/۳۳	۱/۳۶	۸/۲۷	۱۷/۰۱
۱۰۰	۴۲/۹۳	۲۶/۰۷	۳/۹۸	۳/۵۶	۴/۶۰
۱۰۰	۱۷/۲۸	۱۰/۷۶	۱۰/۸۶	۱۱/۰۵	۹/۲۲
۱۰۰	۲۰/۲۹	۱۵/۸۳	۱۲/۸۰	۱۱/۰۱	۱۰/۵۶
۱۰۰	۳۸/۵۲	۱۵/۳۳	۱۱/۰۸	۸/۶۸	۷/۴۱
۱۰۰	۵۰/۱۲	۱۰/۰۰	۱۰/۰۸	۵/۴۱	۶/۳۴
۱۰۰	۳۵/۱۰	۱۳/۱۹	۱۶/۷۵	۷/۸۳	۸/۱۵
۱۰۰	۳۷/۳۰	۱۵/۹۳	۱۶/۱۲	۹/۰۷	۷/۵۲
۱۰۰	۲۴/۱۰	۲۱/۴۴	۱۲/۸۹	۱۰/۹۰	۸/۷۲
۱۰۰	۲۹/۵۸	۱۴/۵۳	۱۱/۹۹	۹/۳۲	۸/۲۲
۱۰۰	۳۲/۱۲	۱۲/۰۱	۱۱/۰۶	۸/۳۱	۸/۰۲
۱۰۰	۲۷/۸۹	۱۶/۲۰	۱۲/۶۱	۹/۹۹	۸/۳۵
۱۰۰	۲۸/۹۶	۱۵/۴۳	۱۲/۱۸	۱۰/۱۵	۸/۶۵

جدول شماره ۳: سهم هر یک از انواع درآمد در میانگین درآمد سالانه یک خانوار در هر یک از دهک‌های درآمدی (درصد) در سال ۱۳۸۲

نوع درآمد	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم
درآمد از حقوق بگیری	۳۴/۸۵	۳۵/۹۲	۳۵/۹۷	۲۹/۳۰	۴۰/۱۱
درآمد پولی از حقوق بگیری عمومی	۱/۳۶	۱/۶۹	۶/۸۰	۱۱/۶۳	۱۵/۸۳
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری عمومی	۰/۱۸	۰/۳۰	۱/۲۰	۲/۲۵	۲/۷۹
درآمد پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰/۰۶	۰/۱۴	۰/۲۱	۰/۲۰	۰/۱۳
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری تعاونی	۰	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۲
درآمد پولی از حقوق بگیری خصوصی	۳۲/۷۵	۳۲/۱۹	۲۵/۸۸	۲۳/۱۰	۱۹/۴۵
درآمد غیر پولی از حقوق بگیری خصوصی	۰/۴۸	۱/۵۸	۱/۸۴	۲/۰۸	۱/۸۷
درآمد از مشاغل آزاد	۱۲/۵۹	۱۹/۸۲	۲۳/۱۶	۱۹/۵۷	۲۳/۸۸
درآمد پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۳/۰۳	۲/۹۴	۲/۴۱	۱/۷۹	۲/۱۴
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد کشاورزی	۰/۲۱	۰/۱۴	۰/۱۸	۰/۰۶	۰/۱۵
درآمد پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۸/۹۸	۱۶/۳۱	۲۰/۰۳	۱۷/۳۶	۲۱/۰۳
درآمد غیر پولی از مشاغل آزاد غیر کشاورزی	۰/۳۵	۰/۴۱	۰/۵۳	۰/۳۴	۰/۵۴
درآمدهای متفرقه	۵۲/۵۴	۴۴/۲۴	۴۰/۸۵	۴۱/۱۲	۳۵/۹۹
درآمدهای متفرقه پولی	۲۳/۹۸	۲۰/۳۵	۱۸/۸۱	۱۷/۵۰	۱۳/۷۴
درآمدهای متفرقه غیر پولی	۲۸/۵۶	۲۳/۸۹	۲۱/۹۸	۲۳/۶۲	۲۲/۲۵
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

کل	دهک دهم	دهک نهم	دهک هشتم	دهک هفتم	دهک ششم
۲۴/۲۵	۲۴/۵۲	۲۶/۷۷	۲۷/۲۹	۴۱/۴۲	۴۰/۱۲
۱۴/۸۶	۱۱/۸۰	۲۰/۶۵	۱۹/۲۵	۱۹/۴۷	۱۸/۵۹
۲/۸۷	۲/۶۱	۳/۹۱	۳/۲۱	۳/۹۲	۳/۴۸
-/۱۴	-/۱۰	-/۲۱	-/۰۱	-/۱۱	-/۲۷
-/۰۲	-/۰۳	-/۰۳	-/۰۰	-/۰۰	-/۰۱
۱۴/۹۸	۸/۹۴	۱۰/۴۴	۱۳/۳۶	۱۶/۳۱	۱۵/۹۷
۱/۴۶	۱/۰۲	۱/۵۰	۱/۵۴	۱/۵۹	۱/۷۹
۲۷/۲۲	۳۶/۳۴	۲۷/۱۴	۲۴/۸۶	۲۳/۳۶	۲۳/۴۲
۳/۱۶	۵/۴۷	۲/۰۴	۲/۶۱	۱/۶۸	۲/۳۱
-/۱۸	-/۲۲	-/۱۵	-/۲۵	-/۱۴	-/۱۷
۲۳/۴۷	۳۰/۲۲	۲۴/۲۲	۲۵/۴۵	۲۰/۹۹	۲۰/۴۲
-/۵۰	-/۴۲	-/۷۰	-/۵۲	-/۵۴	-/۵۱
۳۸/۳۱	۳۹/۱۲	۳۶/۰۷	۳۷/۷۴	۳۵/۱۹	۳۶/۴۲
۱۵/۲۸	۱۶/۹۴	۱۱/۸۹	۱۳/۸۸	۱۲/۵۱	۱۴/۱۸
۲۳/۰۳	۲۲/۱۸	۲۴/۱۸	۲۳/۸۵	۲۲/۶۸	۲۲/۲۵
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰